

Přednáška č. 1

Vymezení pojmového aparátu a historie hodnocení VP

Jana Soukopová

soukopova@econ.muni.cz

Vymezení pojmového aparátu

- Veřejný projekt a veřejná zakázka
  - Veřejné výdaje a veřejné výdajové programy
  - Analýza veřejných projektů
  - Vstupy, výstupy, výsledky a účinky
  - Metoda a metodika
-

Veřejný projekt a veřejná zakázka

Veřejné projekty

Jakékoliv aktivity, činnosti či úkoly probíhající, resp. plněné v rámci veřejného sektoru, při kterých jsou použity veřejné výdaje

Veřejné zakázky

Každá zakázka, která je hrazena z veřejných zdrojů

- Obecně = realizace veřejných projektů
  - Legislativa = „zakázka na dodávky, služby nebo stavební práce, jejímž zadavatelem je veřejný zadavatel definovaný zákonem“
-

Druhy veřejných projektů

- podle časového hlediska
    - dlouhodobé
    - střednědobé
    - Krátkodobé
  - podle dělitelnosti
    - dělitelné
    - nedělitelné
  - podle jejich vzájemného vztahu
    - nezávislé a vzájemně se vylučující projekty
    - nezávislé, ale vzájemně se nevylučující projekty
    - vzájemně závislé projekty
  - podle druhu rozpočtu
    - s fixním rozpočtem
    - s proměnlivým rozpočtem
  - podle příslušnosti rozpočtu
    - financované z rozpočtu ČR
    - financované z fondů EU
  - podle charakteru projektů
    - projekty spotřebního charakteru,
    - projekty investičního charakteru,
    - projekty nedistribučního charakteru, apod.,
  - podle odvětví nebo oblasti
    - projekty z oblasti zdravotnictví, kultury, ŽP, aj.
-

Veřejné finance, veřejný sektor a veřejné projekty

- Veřejné projekty jako součást veřejných financí
    - Principy veřejných financí = veřejných projektů
    - Funkce veřejných financí = veřejných projektů
  - Veřejné výdaje, veřejné výdajové programy, veřejné projekty
    - Veřejné výdaje jsou alokovány na realizaci fiskálních funkcí státu na principu nedobrovolnosti a neekvivalence
    - VVP a VP jsou alokovány na realizaci určitých konkrétních cílů v jejichž důsledku vznikají specifické produkce statků a služeb, investiční celky, dochází ke korekci nespravedlnosti podle předem stanovených kritérií
-

Analýza (hodnocení) veřejných projektů

- Ekonomická a finanční analýza
  - Principy hodnocení veřejných projektů
  - Vstupy, výstupy, výsledky a účinky
  - Metody analýzy VP a metodika analýzy VP
-

Ekonomická a finanční analýza

Ekonomická analýza

- objasňuje společensky poměřované e. náklady a přínosy soupeřících projektů při zohlednění kritérií efektivity a spravedlnosti

Finanční analýza

- vychází z běžných účetních výsledků ze kterých vypočítává ukazatele dávající obraz o stavu investice
-

Principy hodnocení VP

---

1. Věcnost (Relevance)

- Při hodnocení programů dle principu věcnosti by evaluace měla definovat odpověď na evaluační otázku: "Jaké jsou konkrétní vlivy VP na změny v socio-ekonomickém prostředí?"

2. Účinnost (Effectiveness)

- S klíčovou otázkou, zda projekty dosahují svých nastavených finančních a operačních cílů.

3. Efektivnost (Efficiency)

- s klíčovou otázkou orientovanou na zhodnocení ostatních investičních aktivit a se zjištěními, zda může být dosaženo s investovanými zdroji více jinými způsoby či nikoliv.

4. Dopad (Impact).

- vymezuje hodnocení konkrétních změn v socio-ekonomickém prostředí.
-

Ex-ante a mid-term a ex-post analýza

- Ex-ante analýza
    - Před začátkem projektu nebo programu
  - Mid-term analýza
    - Hodnocení v polovině období
    - S ohledem na hodnocení ex-ante zkoumá počáteční výsledky pomoci, jejich relevanci a míru, v jaké byly dosaženy plánované cíle.
  - Ex-post analýza
    - Po ukončení projektu, programu
    - Týká se využití prostředků, účinnosti a efektivity pomoci a jejího dopadu
    - Vyvozuje závěry pro hospodářskou politiku (u EU – politiku hospodářské a sociální soudržnosti).
    - Vztahuje se na faktory, jež přispívají k úspěchu nebo selhání provádění, na uvedené akce a dosažené výsledky, včetně jejich udržitelnosti.
-

Vstupy, výstupy, výsledky a účinky

Vstupy

- všechny zdroje použité na produkci plánovaných výstupů, výsledků a účinků
- měří se prostřednictvím kvantitativních, finančních či nefinančních ukazatelů

Výstupy

- zboží nebo služby vytvořené prostřednictvím vstupů (měří se jako vstupy)

Výsledky

- hodnotí čeho se prostřednictvím vstupů dosáhlo

Účinky

- hodnotí výsledky z dlouhodobého pohledu
-

Charakter vstupů a výstupů

- **Reálné** - které získávají koneční uživatelé veřejného projektu.
Reálným přínosem projektu na ochranu životního prostředí je např. uchování životního prostředí pro budoucí generace.
    - **Přímé** (prvotní) – vztahují se k hlavnímu cíli veřejného projektu,
    - **Nepřímé** (druhotné) - jsou v podstatě vedlejším produktem
    - **Tržní** - jsou vyjádřené v peněžních jednotkách
    - **Netržní** - v peněžních jednotkách vyjádřené nejsou
    - **Hmotné a nehmotné, konečné a meziproduct, vnitřní a vnější**
  - **Peněžní** - vznikají v důsledku změn v relativních cenách, které se projevují při adaptaci ekonomiky na poskytované veřejné statky a na změny ve struktuře poptávky po zdrojích.
-

Metoda a metodika

□ Metoda

- algoritmizovaná činnost, která vede k dosažení vytyčeného cíle

□ Metodika

- soubor vybraných metod na zkoumání určitých věcí a jevů
-

Druhy metod

Druhy metod

- Metody na zjišťování faktů a jejich vlastností (empirické metody)
  - Metody na zpracování získaných údajů
  - Metody kvalitativního hodnocení
    - Slouží ke zjišťování vzájemných vztahů mezi získanými údaji pomocí indukce a dedukce, analýzy a syntézy, abstrakce a konkretizace (tzv. logické metody)
  - Metody kvantitativního hodnocení
-

Druhy metod analýzy VP

- Manažerské metody
    - **Empirické metody hodnocení VP**
      - Benchmarking,
      - Metody kontrolní činnosti
    - **Kvalitativní metody**
      - SWOT analýza, kauzální analýza
  - Kvantitativní metody
    - **Jednokriteriální metody**
      - obecné finanční metody,
      - nákladově výstupové metody,
      - speciální nákladové metody
    - **Vícekriteriální metody**
      - stupnice a škály,
      - metody založené na dílčím hodnocení variant,
      - metody založené na párovém srovnání variant
-

Historie analýzy VP

USA,

- 1902 - zákon „River and Harbor Act“ (zákon o řekách a přístavech)
  - Metody analýzy veřejných projektů byly zobecněny v období „New Deal“
  - 1950 byly stanoveny zásady a pravidla spojené s hodnocením projektů různých vodních nádrží
  - Většího rozsah po druhé světové válce, kdy byly obecné zásady spojené s hodnocením projektů vodních nádrží zakotveny v „Zelené knize“ vydané v roce 1950.
  - V průběhu 50. až 80. let 20. století se v této oblasti začaly objevovat četné práce, jejichž nejvýznamnějšími autory byli zejména R. Dorfman, O. Eckstein, J. Margolis, J. Krutilla a B. Weisbrod.
  - 1961 vytvořen systém plánování-programování-rozpočtování (PPBS) jako postup hodnocení nákladů a výnosů. Na PPBS pak navazovala metoda Zero-Based Budgeting v 70. letech 20. století
-

Historie analýzy VP

Evropa - po druhé světové válce.

□ Velká Británie

- zaměření především na dopravu, urbanistiku a elektroenergetiku (práce Fostera a Baileyho, Mishana a Turveyho).

□ Francie

- zaměření na velké energetické podniky a doprava.
  - V 70. letech 20. století pak problematika externalit v důsledku narůstajících problémů z životním prostředím a jeho znečištěním. Práce francouzských autorů (Maurice Allais, F. Bessiere, M.Boiteux, H. Lévy-Lambert, S.C. Kolm, J. Lesourne, E. Malinvaud, J. C. Milleron, P. Masné)
-

Aplikace analýzy VP

- velké veřejné investice
    - do infrastruktury dopravy (mosty, kanály, přístavy, silnice, železnice, letiště),
    - do vodohospodářských zařízení sloužících současně pro energetiku, regulaci záplav a zavlažování.
  - oblast výroby energie,
  - projekty s výrazným charakterem externalit,
    - životní prostředí,
    - urbanismus a
    - projekty výrobního rázu v rozvojových zemích
  - veřejné netržní sektory
    - národní obrana,
    - vzdělávání
    - zdravotnictví
  - alternativní metody zabezpečování veřejných služeb Jde o metody využívající výhody soukromých forem managementu v oblasti veřejného sektoru (např. Brainstorming, Benchmarking, SWOT analýza, apod.).
-